

تفسیر وحی بدون چارچوب عقلی امکان‌پذیر نیست

مؤلف کتاب «جایگاه وحی در فلسفه سیاسی» گفت: تفسیر وحی بدون چارچوب عقلی امکان‌پذیر نیست و این کار را فیلسوفان انجام داده اند.

مؤلف کتاب «جایگاه وحی در فلسفه سیاسی» گفت: تفسیر وحی بدون چارچوب عقلی امکان‌پذیر نیست و این کار را فیلسوفان انجام داده اند. نشست رونمایی از کتاب «جایگاه وحی در فلسفه سیاسی» با حضور حجت الاسلام احمد رضا یزدانی مقدم مؤلف کتاب، عبدالله نصری و حجت الاسلام ابوالفضل کیاشمشکی منتقدان کتاب، عصر روز گذشته ۲۴ اردیبهشت ماه در فرهنگسرای اندیشه برگزار شد. یزدانی مقدم در ابتدای این جلسه با اشاره به تعریف فلسفه سیاسی از نگاه فارابی گفت: فلسفه سیاسی از منظر فارابی به معنای علم به موجودات سیاسی به مقدار طاقت انسانی با مقیاس و برهان است. موجودات سیاسی اجتماع، حکومت و قانون هستند. وی افزود: اینکه ما فلسفه سیاسی را در سنت اسلامی بر اساس وحی بازخوانی کنیم به ارائه تفسیر جدید از مبادی آرای اهل مدینه کمک زیادی کرد. وی ادامه داد: وحی در فلسفه سیاسی دارای اهمیت است و از نظر فارابی پیامبر (ص) هنگامی که سخن می‌گوید با زبان وحی و مثال‌ات و متناسب با شرایط فرهنگی حرف می‌زند. شخصی که با این زبان سخن می‌گوید فیلسوف است و مطالبی که به زبان مردم بیان می‌کند دارای محاسبات و قواعد عقلی است. در نتیجه برای تحلیل وحی باید آن را در چارچوب عقلی تحلیل کنیم و این امکانات فراوانی برای فلسفه اسلامی و تفسیر وحی فراهم می‌کند. یزدانی در ادامه گفت: ابوعلی سینا می‌گوید وحی دارای حقایقی است که پیامبر نمی‌تواند آن طور که هست آن را بیان کند و به نحوی وحی را مطرح می‌کند که مردم تفسیری از حقایق پیدا کنند. پیامبر نشانه‌هایی در گفتارش قرار می‌دهد تا انسان‌های عقل‌ورز بر اساس قرائن از ظرائف گفتار پیامبر پی به حقیقت گفتار پیامبر ببرند. با این بیان ابن سینا و فارابی، شناخت وحی و دین الهی و فلسفه تشریع و حقایقی که پیامبر (ص) مطرح کرده نیازمند این است که دین در چارچوب عقلی تبیین شود. این نویسنده بیان کرد: در فلسفه سیاسی ما بدین جهت که با زبان فیلسوفان سیاسی آشنایی وجود نداشته است، پنداشته می‌شود که فیلسوفان سیاسی فلسفه سیاسی را بر اساس دین تبیین می‌کرده‌اند در حالیکه این مساله برعکس بوده است. یزدانی مقدم ادامه داد: تفسیر وحی بدون چارچوب عقلی امکان‌پذیر نیست و این کار را فیلسوفان انجام داده‌اند. علامه طباطبایی معتقد است که ما عقل، شهود و وحی داریم اما آنچه که با آن درباره شهود داور می‌کنیم، عقل است و اگر عقل را کنار بگذاریم وحی را نمی‌توانیم بفهمیم. وی با بیان اینکه فارابی نظریه‌های متعددی درباره وحی دارد، گفت: ما انسان‌های عادی یک نوع فهم از وحی داریم اما دریافت‌های عقلی از وحی را افرادی مانند ابوعلی سینا دارند و این حقیقت آن‌چنان آن‌ها را تحت تاثیر قرار داده که بوعلی سینا بسیار درباره آن تحقیق کرده و از آن استفاده کرده است. یزدانی مقدم اضافه کرد: ابن سینا در هر جایی که وحی را مطرح کرده به آیه قرآن هم استناد کرده است و شیخ اشراق هم در بحث وحی به آیات و روایات استناد داشته است. همان‌طور که آنان وحی را در چارچوب عقلی استناد می‌کنند وحی هم آن‌ها را تحت تاثیر قرار داده است. وی در ادامه گفت: ظاهر فلسفه این‌طور است که ما فارابی را می‌خوانیم اما در واقع این فارابی است که ناظر به مسائل جمهوری اسلامی است و ریاست و قانون‌گذاری را مطرح می‌کند. ما می‌توانیم مسائل موجود در کشور را دریابیم و بینیم فارابی چه راه‌حلی برای ما دارد. این نویسنده با اشاره به کتاب «جایگاه وحی در فلسفه سیاسی» گفت: در این کتاب این موضوع که چگونه در اندیشه فیلسوفان اجتماع مبناست و این اجتماع است که برای حکومت تعیین‌کننده می‌شود، آورده شده است.

ما به فهم وحیانی خود جهالت داریم، افزود: وحی مقاصد عالی دارد. پیامبر در شرایط خاصی وی با اشاره به اینکه ما به فهم وحیانی خود جهالت داریم، افزود: وحی مقاصد عالی دارد. پیامبر در شرایط خاصی مسائلی را مطرح کرده و هرچه گفته دارای حقیقت است که باید ما در زمان خودمان ایده‌آل‌های پیامبر را پیاده کنیم. در ادامه این نشست عبدالله نصری گفت: ما در وحی چندین مساله داریم از جمله ضرورت وحی، کیفیت نزول وحی، محتوای وحی و مرتبه و مقام نبی. مؤلف در نگارش کتاب تلاش بسیاری کرده و منابع و مآخذ زیادی را دیده و مطالعه کرده است اما من انتظار داشتم اندیشه‌های پنج فیلسوفی که در این کتاب مطرح کرده‌اند را با تقسیم ضرورت وحی، کیفیت وحی، محتوای وحی و رتبه نبی بررسی کند.

وی افزود: معتمد در بحث از محتوای وحی نسبت به مضامین وحی با اندیشه سیاسی پرداخته می‌شد و اینکه آیا اندیشه سیاسی فیلسوفان برخاسته از وحی است یا خیر؟ اگر برخاسته از وحی است آیا می‌توانیم بگوییم که فلسفه است؟ یا اینکه فیلسوفان می‌خواهند آنچه که در دین آمده و جنبه وحیانی دارد را تبیین فلسفی کنند؟ در این کتاب انتظار می‌رفت که این موضوعات از یکدیگر تفکیک شوند. اگر تدوین این کتاب بر این اساس پیش می‌رفت، ارزش

کار مولف را بیشتر نشان می‌داد. نصری اضافه کرد: من انتظار داشتم بعضی از نقل قول‌ها در کتاب بیان می‌شد. در بسیاری از موارد به منابع و مآخذ‌ها ارجاع داده شده است اما نقل قول‌ها اگر بیان می‌شد به اهمیت کار می‌افزاید. ضمن اینکه در کتاب سرگردانی وجود دارد و من امیدوارم در چاپ مجدد مقدمه و موخره‌ای برای کتاب بیان شود.

وحی در چارچوب فلسفه دینی تفسیر می‌شود
وی با طرح این سوال که آیا ما باید توجه کنیم که فیلسوفان وحی را در چارچوب فلسفه سیاسی مطرح کرده‌اند، گفت: برای جواب دادن به این سوال باید ببینیم که آیا باید ضرورت وحی را مطرح کنیم یا محتوا و مضامین را؟ اگر این تفکیک صورت نگیرد تصور می‌شود که وحی فقط در چارچوب فلسفه سیاسی تفسیر می‌شود در حالیکه باید گفت وحی در چارچوب فلسفه دینی تفسیر می‌شود.

نصری اظهار کرد: اگر عنوان کلی‌تر مانند اندیشه سیاسی را درباره فیلسوفان مطرح کنیم می‌توانیم حوزه‌های مختلفی را در نظر بگیریم اما اگر فقط چارچوب فلسفه سیاسی در نظر گرفته شود، باید ببینیم کجا درباره فلسفه سیاسی سخن گفته شده است که این کافی نیست.

وی ادامه داد: مولف کتاب «جایگاه وحی در فلسفه سیاسی»؛ بر بعضی موضوعات سیاسی تکیه کرده که باید این موضوعات از هم تفکیک می‌شدند. مباحث انسان‌شناسی می‌تواند در میانی فلسفه سیاسی قرار گیرد و این در حالی است که موضوعات باید تفکیک شوند تا خواننده با مسائل مختلف درگیر نشود.

نصری با بیان اینکه ما نمی‌توانیم صرفاً با اندیشه‌های گذشتگان پاسخ مسائل امروز را بدهیم، گفت: پرسش‌هایی که در اندیشه گذشتگان مطرح می‌شود با پرسش‌های امروز متفاوت هستند. زمانی که مشروطیت در ایران اتفاق افتاد، دولت مدرن شکل گرفت و پرسش‌های جدید مطرح گردید. ما نمی‌خواهیم میراث گذشتگان را نادیده بگیریم بلکه باید آنها را بازخوانی کنیم و اهمیت آن را برای نسل امروز نشان دهیم اما در این زمینه نباید مبالغه صورت بگیرد.

ابوالفضل گیاشمشکی دیگر منتقد این نشست بود. وی با اشاره به کتاب «جایگاه وحی در فلسفه سیاسی»؛ گفت: موضوع این کتاب موضوع خوبی است و ما منابع زیادی در این موضوع نداریم. باید در این مورد کارهای دیگری انجام شود تا مقدمه‌ای برای کارهای دیگر باشد.

وی ادامه داد: ما در مطالعه دیدگاه‌های گذشته در حوزه اندیشه از جمله فلسفه باید یکی از دو روش را به کار گرفت. اول اینکه یا باید به گذشته برویم و آن اندیشه را در گذشته ببینیم و دوم اینکه آن اندیشه را به زمان حال آورده و آن را تعبیر و تفسیر کنیم.

گیاشمشکی افزود: کتاب «جایگاه وحی در فلسفه سیاسی»؛ ما را به گذشته برده و با آرای فیلسوفان آشنا می‌کند. ما با مطالعه آرای فارابی به گذشته سیر می‌کنیم اما من معتقدم باید آرای ملاصدرا و فارابی را به زمان حال آورد و برای حل مسائل امروزی از جمله مسائل فلسفه سیاسی از آنها کمک گرفت. اما نمی‌توان این انتظار را از کتاب داشت و نقطه ضعف کتاب به نظر همین مساله است.

وی بیان کرد: برای رسیدن به این هدف جای مباحث معرفت‌شناسی را خالی می‌بینم. در معرفت‌شناسی منابع معرفت دارای اهمیت هستند. این منابع شامل حس، درون‌نگری و عقل می‌شوند. این منابع به ما کمک می‌کنند تا بفهمیم چرا فارابی مباحث را اینگونه تجزیه و تحلیل می‌کرده است. در این زمینه ساختار معرفت هم دارای اهمیت است زیرا فارابی و ابوعلی سینا میناگرا هستند اما ملاصدرا علم حضوری را مبنا قرار می‌دهد.

در پایان این نشست کتاب «جایگاه وحی در فلسفه سیاسی»؛ که توسط پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی منتشر شده است، رونمایی شد.